

MÜƏLLİMİN ÖZÜNÜTƏHSİLİ

UOT 371

Xurşud Cəlil qızı İsmayılova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin müəllimi
<https://orcid.org/0000-0001-5171-0166>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6450192>

AZƏRBAYCAN DİLİNİN SAFLIĞININ QORUNMASI MÜASİR CƏMİYYƏTİMİZİN ƏN ÜMDƏ TƏLƏBİ KİMİ

Xуршуд Джалил гызы Исмаилова
преподаватель
Азербайджанского Государственного Экономического Университета

СОХРАНЕНИЕ ЧИСТОТЫ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА – ОДНО ИЗ ВАЖНЕЙШИХ ТРЕБОВАНИЙ НАШЕГО СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Khurshud Jalil Ismayilova
teacher at
Azerbaijan State Economic University

PRESERVING THE PURITY OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE IS ONE OF THE MOST IMPORTANT REQUIREMENTS OF OUR MODERN SOCIETY

Xülasə. Azərbaycan dilinin saflığı, milliliyi, təmizliyi, uğrunda fəaliyyət, əslində evdə, məhəllədə başlayıb, məktəbdə, cəmiyyətdə tamamlanmalıdır. Azərbaycan xalqının varlığını yaşadan ana dili min illərdir ki, onun milli və mənəvi varlığını, mövcudluğunu qoruyub saxlayır. Ona görə də ana dili xalqımızın qürur mənbəyidir. Xalqın tarixi kökləri, mədəni irsi, elmi təfəkkürü, ictimai inkişaf yolu məhz bu xəzinədə qorunur, bu saxlanc ilə yaşayır. Onu qorumaq isə dilin daşıyıcısı olan xalqın borcudur. Nəzərə alsaq ki, hazırda qloballaşma prosesi siyasi, iqtisadi və ictimai-mədəni təmərküzləşmə fonunda dilləri də yoxolma təhlükəsi ilə üz-üzə qoyur, onda ana dilini qoruyub-yaşatmağın necə önəmli bir vəzifə olduğu bir daha aydın olur.

Açar sözlər: *ana dili, dövlət, təhsil, nitq mədəniyyəti, dəyərlər*

Резюме. Деятельность за чистоту, народность, ясность азербайджанского языка, по сути, должна начинаться дома, на улице, а завершаться в школе и в обществе. Родной язык азербайджанского народа на протяжении тысячелетий сохраняет свое национальное и духовное бытие. Поэтому родной язык является предметом гордости нашего народа. В этом сокровище оберегаются исторические корни, культурное наследие, научное мышление, путь общественного развития народа, этим сохранением они живут. Защищать его – обязанность людей, говорящих на этом языке. Учитывая, что процесс глобализации в настоящее время столкнулся с угрозой исчезновения языков на фоне политической, экономической и социокультурной концентрации, еще раз становится ясно, насколько важно сохранить родной язык.

Ключевые слова: *родной язык, государство, образование, культура речи, ценности*

Summary. Activity for the purity, nationality, purity of the Azerbaijani language, in fact, must begin at home, in the neighborhood, and be completed at school and in society. The native language of the Azerbaijani people has been preserving its national and spiritual existence for thousands of years. Therefore, the native language is a source of pride for our people. The historical roots, cultural heritage, scientific thinking, way of social development of the people are protected in this treasure, they live with this preservation. Protecting it is

the duty of the people who speak the language. Given that the process of globalization is currently facing the threat of extinction of languages against the background of political, economic and socio-cultural concentration, it becomes clear once again how important it is to preserve the mother tongue.

Keywords: *mother tongue, state, education, culture of speech, values*

Dil millətin varlığını təmsil edən ən qiymətli abidədir. İnsan nəyi isə öyrənərkən, başlıca olaraq, sözdən istifadə etdiyi üçün dil özünü təlim, tərbiyə və inkişafın mühüm vasitəsi kimi göstərir. Xalqımız şanlı tarixini, ibrətamiz adət və ənənələrini, mənliliyini məhz dilin köməyi ilə yaşatmış, nəsillərdən-nəsillərə ötürmüşdür. Yaxşı demişlər: “Dilini qorumayan xalqın qılıncı da kəsməz”. Ona görə də ana dilinin saflığını qorumaq, onu körpəlikdən uşaqlara öyrətməliyik. Uşağın təfəkkürünün inkişafı, təlim və tərbiyəsinin mahiyyəti, şəxsiyyətinin formalaşması ana dilinə necə yiyələnməsindən asılıdır.

Azərbaycanın ilk peşəkar ədəbiyyatşünas tənqidçisi, dilimizin saflığı və inkişafı uğrunda mübariz Firidun bəy Köçərli yazmışdır: “Ana dili millətin mənəvi diriliyidir... Ananın südü bədənin mayəsi olduğu kimi, ana dili də ruhun qidasıdır”. Körpəlik dövründən uşaqlarda ana dilinə məhəbbət tərbiyə edilməlidir. Onlar bilməlidirlər ki, Azərbaycan dili dünyada ən gözəl dillərdən biridir. Xalq yazıçısı M. İbrahimov da Azərbaycan dilini çox yüksək qiymətləndirmişdir: “Dilimiz ən yüksək romantikanın, ən təsirli realizmin dilidir. Bu dil qanadlı xəyalları, coşğun ehtirasları dərin ifadə edə bilir... Bu dil gözəldir, cazibədardır, şeirlə, musiqi ilə doludur”.

Dil anlaşma, fikir mübadiləsi aparma vasitəsidir. Nitq isə dilin şifahi və yazılı formada işlənməsidir. Nitq dil üzərində qurulur. Dilin əsas vəzifələrindən biri insanlar arasında əlaqə yaratması, cəmiyyətdə ünsiyyət vasitəsi olması və fikir ifadə etməsidir. Dil yalnız nitq prosesində ünsiyyət vasitəsinə çevrilir. Dil ictimai bir hadisə olaraq istehsal ilə əlaqədardır və istehsaldakı dəyişiklikləri əks etdirərək insanlar arasında əlaqə yaradır. Söz düşüncənin tikinti materialıdır, əsrlər boyu dildə qorunub saxlanılır və lazım olduqda istifadə olunur. İstifadə olunduqca yeni çalarlar qazanır, istifadə olunmasa köhnəlir, dilin passiv lüğət tərkibində saxlanılır və bəziləri tamamilə unudulur. Geniş dünyagörüşünə, zəngin söz ehtiyatına malik olan insanların, nitqdəki sözlərin leksik və məcazi mənalarnı düzgün birləşdirə bilənlərin və dilimizin qrammatik quruluşunu dərinləndirən bilənlərin nitqi sərbəstliyi, fi-

kirlərini rahat ifadə edə bilməsi ilə, dəqiqlik və səlisliyi ilə diqqəti cəlb edir.

Mədəniyyətin göstəricilərindən olan ifadəli nitq dilin səlisliyindən, onun ifadə imkanlarından düzgün faydalanma vərdisləri ilə şərtlənir. Müasir dövrdə hər bir şəxsin ən gözəl keyfiyyətlərindən biri, bəlkə də başlıcası onun zəngin nitq mədəniyyətinə malik olmasıdır. Məzmun və forma cəhətdən gözəl olan nitq fikrin asan və təsirli çatdırılmasına xidmət edir. Azərbaycan dili təliminin başlıca prinsipi nitq bacarıqlarının, nitq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsidir. Görkəmli Azərbaycan mütəfəkkirləri, şairləri və yazıçıları nitqin gözəlliyini, saflığını, min illərdir müzakirə etməsinə baxmayaraq, bir fənn kimi “Nitq mədəniyyəti” respublikamızda yalnız XX əsrin ortalarında formalaşmağa başladı. Keçən əsrin 70-ci illərində Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası “Nitq mədəniyyəti” şöbəsi açılmış, universitetlərin filologiya fakültələri üçün nitq mədəniyyəti ilə bağlı dərslilər və dərslər vəsaitləri çap olunmuşdur.

Nitq mədəniyyətində nitqin dəqiqliyi, aydınlığı, saflığı, sadəliyi, ahəngdarlığı, ifadəli olması və s. bu kimi keyfiyyətlər əsas götürülür. Danışq mədəniyyəti düzgün və aydın danışmağı və yazmağı, danışqda müxtəlif dil vasitələrini yerində və məqsədyönlü şəkildə istifadə etməyi, sözləri ədəbi dilin orfoqrafiya və orfoepiya qaydalarına uyğunlaşdırmağı öyrədir.

2018-ci ildə Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı noyabrın 1-də Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında fərman imzalayıb.

Fərmanda vurğulanır ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında işlənilmiş və 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Dövlət dilinin təbiiq işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” 2001-ci il 18 iyun tarixli və “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü-

nün təsis edilməsi haqqında” 2001-ci il 9 avqust tarixli fərmanları, 2002-ci ildə qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasının dövlət dili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ana dilimizin hüquqi statusunu, onun işlənməsi, qorunması və inkişafı üçün zəruri olan tədbirləri müəyyənləşdirib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı” və bu sahədə qəbul olunmuş müvafiq sənədlər, həmçinin “Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyası haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi dilçilik sahəsində fundamental və tətbiqi araşdırmaların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün əlverişli şərait yaradıb.

Müasir Azərbaycan dili mükəmməl qrammatik quruluşa, zəngin lüğət tərkibinə və ifadə vasitələrinə malikdir. Bununla yanaşı, dilimizin hüdudsuz imkanlarından yetərincə və düzgün istifadə edilməməsi halları hələ də kifayət qədər geniş yayılıb. Televiziya və radio kanallarında, internet resurslarında, mətbu nəşrlərdə və reklam daşıyıcılarında ədəbi dilin normalarının kobud şəkildə pozulması, leksik və qrammatik qaydalara əməl edilməməsi, məişət danışığından istifadə olunması, əcnəbi söz və ifadələrin yersiz işlədilməsi az qala adi hala çevrilib. Bu sahədə hüquqi tənzimləmənin və daimi nəzarətin olmaması dil pozuntularının azaldılması və aradan qaldırılması istiqamətində təsirli tədbirlər görməyə imkan vermir.

Bununla yanaşı, son dövrlərdə müasir Azərbaycan ədəbi dilinin tükənməz imkanlarından lazımcına və düzgün istifadə edilməməsi narahatlıq doğurur. Ədəbi dilimizin özünəməxsus inkişaf qanunauyğunluqlarına xələl gətirəcək yad üsürlərin üzə çıxarılması və qarşısının alınması istiqamətində mütəxəssislər heç də həmişə çeviklik nümayiş etdirə bilmirlər. Nəticə etibarilə dövlət dilimizin tətbiqi sahəsində bir sıra problemlər özünü qabarıq şəkildə büruzə verir.

Dil dünya sivilizasiyasının, ictimai həyatın əksi olan müxtəlif elm sahələrini birləşdirdiyi kimi, ayrı-ayrı dillərin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətlərini də özündə birləşdirir. Ona görə də belə alınma və beynəlmiləl termin

axını dilə daxil olan alınmaların tənzimlənməsi, dilimizin tələblərinə uyğunlaşdırılması kimi aktual problemləri meydana çıxarır. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyası dilimizin qorunması, saflığının təmin olunması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində qarşıda duran problemlərin həllində mühüm missiya daşıyır.

Bu tələb nəzərə alınaraq, 2016-cı ildə Terminologiya Komissiyasında “İzahlı dilçilik terminləri lüğəti”, “Rusca-ingiliscə-azərbaycanca hava nəqliyyatında kommertiya terminlərinin izahlı lüğəti”, “Coğrafiya terminləri lüğəti”, “Geokimya terminlərinin izahlı lüğəti”, “Pedaqoji terminlərin izahlı lüğəti”, “Jurnalistika terminləri lüğəti”, “Silahlı qüvvələrdə istifadə olunan hərbi terminləri lüğəti”, “İdman terminlərinin izahlı lüğət”i müzakirə olunmuş, təkmilləşdirildikdən sonra bu lüğətlər komissiyanın qərarı ilə nəşr edilmişdir.

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkədə yeni iqtisadi sistemin formalaşması iqtisadi biliklərin bir sıra istiqamətlərinin aktuallığını və əhəmiyyətini köklü surətdə artırmışdır. Beynəlxalq əlaqələrin inkişafı, dünya elminə inteqrasiya terminologiyasının zənginləşməsinə səbəb olur. Müxtəlif elm sahələri üzrə kəşflər, ixtiralar və yeniliklər termin və anlayışlarda ifadə olunur. Tarixi-mədəni əlaqələr və dövlətlərarası münasibətlərlə, elmi-texniki tərəqqi və elmi bilik sahələrinin inkişafı ilə bağlı Azərbaycan dili leksikasında terminlərin xüsusi çəkisinin artması müşahidə edilir.

Azərbaycan dilində müxtəlif elm sahələrinə aid terminoloji baza dilin öz daxili imkanlarından əlavə rus və Avropa dillərindən alınmış beynəlxalq terminlər əsasında formalaşmışdır. Yaranan terminlər dilin qrammatik qayda-qanunlarına uyğun olmaqla bərabər, anlayışı da məntiqi cəhətdən düzgün təyin etməlidir. Bu məsələnin həlli həm vahid beynəlxalq terminologiyasının yaradılmasına şərait yaradır, həm də elmlərin inkişafına təkan verir. Elmlərin inteqrasiyası, elmi biliklərin müxtəlif istiqamətdə inkişafı, elmi təcrübələrin, informasiyaların asanlıqla yayılması, başa düşülməsi üçün vahid terminoloji bazaya üstünlük verilməlidir. Terminoloji fondun yaradılması üçün müxtəlif sahələrə aid terminoloji lüğətlərin tərtibi vacibdir.

Terminologiya Komissiyasında son illərdə terminologiyayı inkişaf etdirmək və təkmilləşdirmək məqsədilə bu illər ərzində elmin, mədəniyyətin, ictimai-siyasi həyatın bütün sahələri ilə bağlı baş verən dəyişikliklər nəzərə alınaraq mühüm istiqamətlər müəyyənləşdirilmişdir. Bu müddət ərzində elmin, demək olar ki, bütün sahələrinə aid 100-ə yaxın terminoloji lüğət nəşr olunmuşdur. Lakin elmi-texniki tərəqqi, ictimai-siyasi həyatın inkişafı terminoloji sistemlərin fasiləsiz olaraq dəyişməsinə və inkişafına təsir göstərir. Ona görə də terminologiyada baş verən dəyişikliklər diqqətlə izlənilir və terminologiyanın inkişafı həmişə düzgün istiqamətləndirilir.

Digər tərəfdən, teleradiolarda və digər kütləvi informasiya vasitələrində verilən materiallar digər tələblərlə yanaşı, ədəbi dil normalarına da cavab verməlidir. Ancaq son zamanlar ölkəmizdə KİV-lərin fəaliyyətinin genişlənməsi, internetin cəmiyyətin bütün həyatına nüfuz etməsinin sürətlənməsi nəticəsində ədəbi dil normalarının qorunmasını nəzərdə saxlamaq çətinləşmişdir. Belə şəraitdə dilin yad təsirlərdən qorunması, inkişaf etdirilməsi mühüm vəzifələrdən hesab edilir. Müasir şəraitdə Dil Komissiyasının fəaliyyəti məhz belə tələblər nəzərə alınmaqla qurulmalıdır. Dilimizin lüğət tərkibində özünü göstərən dəyişmələr cəmiyyətin müxtəlif inkişaf dövrlərində özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə fərqlənmişdir.

Ədəbi dilimizin özünəməxsus inkişaf qanunauyğunluqlarına xələl gətirə biləcək yad üsürlərin üzə çıxarılması və qarşısının alınması istiqamətində mütəxəssislər heç də həmişə çəviklik nümayiş etdirə bilmirlər. Nəticə etibarilə dövlət dilimizin tətbiqi sahəsində bir sıra problemlər özünü qabarıq şəkildə büruzə verir. Bunun üçün “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı” haqqında sərəncamın tətbiq edilməsi dilimizin inkişafı və tərəqqisi yolunda mühüm mərhələ kimi qiymətləndirilməlidir.

Heç şübhəsiz, Azərbaycan mədəniyyəti, elmi inkişaf etdikcə, müstəqil dövlətimiz möhkəmləndikcə Azərbaycan dili daha da zənginləşir, daha müasir, daha qlobal, analitik düşüncənin dilinə çevrilir. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinin təkmilləşməsi, dövlət dili haqqında qanunun qəbul edilməsi dilin inkişafına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Son zamanlar ölkəmizin iqtisadi-siyasi həyatında, ictimai fikrində baş verən proseslər, yeniliklər dilin lüğət tərkibində dəyişmələrə səbəb olmuşdur. Belə ki, ölkə teleradiolarında və digər kütləvi informasiya vasitələrində verilən materiallar ümumi tələblərlə yanaşı, dil normalarına da cavab verməlidir. Ancaq son zamanlar dünyaya sürətlə açılan ölkəmizdə xarici KİV-lərin fəaliyyətinin genişlənməsi, internetin cəmiyyətin bütün həyatına nüfuz etməsi, insanların müxtəlif bilik sahələrinə aid məlumatları xarici dillərdən birbaşa qəbul etməsini sürətləndirmişdir.

Azərbaycan dilinin reklam işində istifadə edilməsində də ciddi qüsurlar müşahidə olunur, əcnəbi dilli lövhələr gənc nəslin azərbaycançılıq ruhunda tərbiyəsinə mənfi psixoloji təsir göstərir, televiziya ekranlarında bəzən filmlər dublyaj edilmədən göstərilir, Azərbaycan dilinin tətbiq dairəsi süni olaraq məhdudlaşdırılır, səfirlik, xarici nümayəndəlik və şirkətlərdə Azərbaycan dilinin işlənməsi yarıtmaz vəziyyətdədir. Göstərilən qüsurları aradan qaldırmaq üçün qəbul edilmiş dil sənədlərində mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur və həmin proses hazırda davam etməkdədir. (14)

Bu baxımdan dil qanunvericiliyi ictimai-mənəvi həyatımızın bütün sahələrində Azərbaycan dilinin tam tətbiqinə rəvac verir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu günlərdə daha bir sənəd – “Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” fərman imzalamışdır. Fərmanda Azərbaycan dilinin saflığının qorunmasını və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsini təmin etmək məqsədilə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq “Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin tətbiqinə nəzarət edən, kütləvi informasiya vasitələrində, internet resurslarında və reklam daşıyıcılarında ədəbi dil normalarının qorunmasını təmin edən, dövlət büdcəsindən maliyyələşən “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyası yanında Monitoring Mərkəzi”nin yaradılması qərara alınmışdır.

Dünya azərbaycanlılarının ümumi ünsiyyət vasitəsi, Azərbaycan Respublikasının dövlət dili olan Azərbaycan dilinin lokal tarixi və müasir nüfuzunun qorunub saxlanması milli-ictimai ehtiyac, mənəvi-mədəni borcumuzdur.

Azərbaycan dilinin qorunması hər kəsin borcudur. Zənginliyi nöqtəyi-nəzərindən Azərbaycan dilinin dünya dilləri arasında xüsusi yeri vardır. Son vaxtlar Azərbaycan dilinə daxil edilən bəzi kəlmələr dilin dəyişilməsinə səbəb olur. Dilin orijinallığının qorunması məsələsi media ilə bağlı qurumların, eləcə də telekanalların da öhdəsinə yeni vəzifələr müəyyən edir. Ümummilli lider də öz çıxışlarında Azərbaycan dilinin saflığının qorunması üçün çağırışlar edir, dilimizin türk dilləri ailəsində xüsusi müstəqil mövqeyini vurğulayırdı. Ümummilli liderin təşəbbüsü ilə hər il Azərbaycanda avqustun 1-i Azərbaycan əlifbası və dili günü kimi qeyd olunur.

Ümummilli ünsiyyət vasitəmiz, ictimai-siyasi həyatda isə rəsmi statuslu dövlət dilimiz olan Azərbaycan dili xalqımızın milli-mənəvi dəyərlər sistemində, tarixən, ən qiymətli sərvət kimi qorunmuş və zənginləşdirilmişdir. Ana dilimiz də eynilə ana torpaqlarımız kimi özlərini bu günümüzdə qovuşdurmuş, xalqımızı dünyada tanıdan ən başlıca milli əlamət kimi onu bu günümüzdə gətirib çıxarmışdır. Azərbaycan dövləti xalqımızın tarixi və mədəni ənənələrinə, dilimizə, dinimizə, milli-mənəvi dəyərlərimizə istinad edərək, yeni tarixi şəraitdə müasir tələblərə uyğun olaraq öz daxili və xarici siyasətini həyata keçirir. Mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi müstəqil respublikanın mədəniyyət siyasətinin əsas vəzifələrindən biridir. Müstəqilliyimizin əldə olunmasından sonra həyata keçirilən mədəniyyət siyasəti milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə çatdırılması üçün böyük zəmin yaradır. Xalqımızın əldə etdiyi bu böyük nailiyyət, milli sərvətimiz olan mənəvi dəyərlərimizin istifadəsini, bəşəri dəyərlərin tərkib hissəsi kimi inkişafını və inteqrasiyasını təmin edir. Azərbaycan xalqı azad və suveren dövlət quraraq mədəni-iqtisadi islahatlar apararaq öz milli-əxlaqi dəyərlərinə, tarixinə qayıdır, demokratik ölkələrin təcrübələrindən istifadə edir.

Bildiyimiz kimi bütün dünya hal-hazırda koronavirusla mübarizə aparır. 2019-cu ilin noyabr ayında Çində baş qaldıran bu xəstəlik bütün dünyada tüğyan edərək dövlətləri öz təsiri altına saldı. Dünyanı cənginə alan koronavirus bütün dünya üçün böyük bir sınaq idi. İnsan ölümlərinə səbəb olan koronavirus dövlətlərin

iqtsadiyyatına, turizm sektoruna da çox ciddi təsir göstərdi.

2020-ci ilin mart ayından koronavirusla mübarizəyə başlayan Azərbaycan bu sınaqdan şərəflə çıxır. Belə ki, ilk növbədə kütləvi toplaşma məkanları bağlanaraq izolyasiya tədbirləri həyata keçirildi. Xəstəliklə mübarizə aparmaq, ölüm hallarının qarşısını almaq üçün görülən operativ tədbirlər nəticəsində yeni modul tipli xəstəxanalar tikildi, laboratoriyalar alındı. Həkimlərimiz səfərbər olunaraq virusla mübarizəyə cəlb olundular.

Koronaviruslu xəstələrin müalicəsi işində dövlət əlindən gələn hər bir dəstəyi öz vətəndaşına göstərir. Virusla yoluxmuş xəstələr dövlət tərəfindən təmənnsiz olaraq müalicə olunurlar. Bu sahədə dövlətimiz virusla mübarizə aparan, xəstələrə diqqət və qayğı göstərən həkimlərimizi də unutmadı. Belə ki, koronavirus xəstələrinə qulluq edən həkimlərin maaşları artırıldı və onlar əməkhaqqılarının 3-5 misli həcmində maaş alırlar. Bu da dövlətin həkimlərə olan diqqət və qayğısının təəcəssümüdür.

Dövlət büdcəsindən koronavirus xəstələrinin sağlmasına, virusla mübarizəyə yardım edən həkimlərin rifahının yaxşılaşdırılmasına, o cümlədən qeyri-formal çalışan və işsiz vətəndaşlara yardım məqsədi ilə bir neçə milyard manat dəyərində sosial paket ayrılmışdır. Dövlətin diqqəti və qayğısı daim vətəndaşların üzərindədir.

Koronavirusun sürətli şəkildə yayılmasının qarşısını almaq məqsədi ilə profilaktik tədbirlər görülmüşdür. Virusun daha çox yayıldığı bölgələrdə karantin rejimi tətbiq edilmişdir. Həmin müddətdə işsiz vətəndaşlar dövlətdən 190 manat yardım alaraq koronavirusla mübarizədə dövlətin dəstəyini hiss etmişdir.

Koronavirusun yayıldığı ilk vaxtlarda Azərbaycan ön tədbirlər alaraq virusla mübarizəyə erkən başlamışdır. Aparılan tədbirlər nəticəsində ölkəmizdə virusa yoluxanların sayında və ölüm hallarında statistika daha aşağıdır. Azərbaycanın koronavirusa qarşı apardığı mübarizə metodlarından hətta bəzi dünya dövlətləri də istifadə etmişdir.

Problemin elmi yeniliyi: Dünyanı öz cənginə alan, insan ölümlərinə səbəb olan koronavirusun peyvəndi artıq hazırlanıb. Peyvənd alınacaq dövlətlərlə bütün kontaktlar imzalanıb və bu ay ərzində Azərbaycana peyvənd gətiriləcək. Ümid edirik ki, insanlar arasında kütləvi qaydada peyvəndləmə işi

aparıldıqdan sonra bu xəstəlik tamamilə sovuşacaq. Dünya öz əvvəlki axarına qayıdacaq.

Problemin aktuallığı və praktik əhəmiyyəti:

Metodistlərin bir qismi metodik aspektdə məqalələr, dövrü üçün çox faydalı əsərlər yazmaqla bu dilin

saflığını qoruyub saxlamağa, onun tədrisini elmi məcraya salmağa, nəzəriyyəsi və təcrübəsini inkişaf etdirməyə, bununla da Azərbaycanda ətalətsizliyi, savadsızlığı aradan qaldırmağa çalışmışlar.

Ədəbiyyat:

1. Abdullayev, A.S. Nitq mədəniyyəti və natiqlik məharəti haqqında. -Bakı, -1978. -180 s.
2. Abdullayev, N. Nitq mədəniyyətinin əsasları. Dərs vəsaiti. -Bakı, -2013, -277 s.
3. Axundov, A. Dil və mədəniyyət. –Bakı: Yazıçı, -1992, 159 s.
4. Azərbaycan ədəbi dili tarixi /Sovet dövrü/. III cild, -Bakı: Elm, -1982, -254 s.
5. Balıyev, H. Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası. -Bakı: Qismət, -2014, -380 s
6. Cəfərova, N. Nitq inkişafı üzrə işin metodikası. Dərslik. –Bakı: ADPU-nəş. -2018, -234 s.
7. Əhmədov, B.A. Azərbaycan dili təliminin qanunları, prinsipləri və metodları. -Bakı: Maarif, -1973, -115 s.
8. Əhmədov, B. V-VIII sinif şagirdlərinin rəbitəli nitq vərdişlərini inkişaf etdirmək haqqında. -Bakı, -1963, -23 s.
9. Xəlilov, B. Azərbaycan dili antologiyası. Bakı: “Elm və təhsil” nəşriyyatı, -2012, -648 s.
10. İslamzadə M.İ. Azərbaycan “yeni nəsr”inin dili və üslubu. -Bakı: Çarşıoğlu, -2008, -240 s.
11. Qasımov M.Ş. Azərbaycan dili terminologiyasının əsasları. –Bakı: Elm, -1973, -186 s.
12. Məmmədov N. Dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsinin mənbə və üsullarına dair. –Bakı: ADU-nun nəşri, -1958, -35 s.
13. Məmmədov M.B. Ana dili və nitq mədəniyyəti məsələləri. -Bakı, -2004.
14. <http://heb.science.gov.az/az/news/1975/>

E-mail: ismayilova@mail.ru

Rəyçilər: fəls.ü.elm.dok. **G.Ə. Səfərli,**

dos. **S.H. Cabbarlı**

Redaksiyaya daxil olub: 23.02.2022